

Dünyanın sülh bəstəkarı

Firəngiz Əlizadə Azərbaycan musiqi mədəniyyətini dünya miqyasında layiqincə təmsil edən ən parlaq şəxsiyyətlərdən biridir

Bu günlərdə okeanın o tayından Azərbaycanın musiqi ictimaiyyəti-ni sevindiren gözəl bir xəbər gəl-di. Fevralın 4-də ABŞ-ın San-Fransisko şəhərindəki məşhur "San-Fransisko" Caz Mərkəzində keçirilən "Kronos" Festivalı çərçivəsində Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri, Azərbaycanın Xalq artisti Firəngiz Əlizadənin "Rəqs" əsərinin premyerası olub. Təbii ki, dünya şöhrətli bəstəkarımızın "Kronos" Kvarteti tərəfindən ifa edilən bu yeni əsəri tamaşaçıların gurultulu alqışları ilə qarşılanıb.

Kvartetin "Gələcək Üçün Əlli" adlı eksklüziv proqramı üçün bəstələnən əsər Azərbaycanda qədim zamanlardan nəsillərdən-nəsillərə ötürülərək bu günümüzdə qədr gəlib çatan müxtəlif rəqs ritmlərini özündə təcəssüm etdirir.

Zaman-zaman mənfur qonşularımız milli-mədəni irsimizin bir çox nümunəsi kimi musiqimizə, milli ritmlərimizə də iddia ediblər. Bu səbəbdən Firəngiz xanımın bu əsərinin belə bir dünya şöhrətli bir ansamblın ifasında səsləndirilməsi mədəniyyətimizin təbliği istiqamətində təqdirəlayiq hadisədir.

Ötən həftə daha bir xoş xəbərin sədası Almaniyanın Koburq şəhərindən gəldi. Koburq şəhərinin "Landestheater" Teatrının səhnəsində Firəngiz xanımın bəstələrindən ibarət "Gizli hadisələr" adlı balet təqdim edildi.

Bu şəhərin Opera və Balet Teatrının repertuarına daxil edilmiş balet səhnəyə Mark Makleyn, Tara Yipp və Poşenq Yeh tərəfindən qoyulub. Orijinallığı ilə seçilən balet parlaq cərəyanların birləşməsi olaraq hazırlanıb.

"Gizli hadisələr" baletinin nümayişində UNESCO-nun "Sülh artisti" fəxri adının daşıyıcısı, professor Firəngiz Əlizadə fəxri qonaq kimi iştirak edib. Baletin nümayişindən sonra Firəngiz Əlizadə tamaşaçılara təqdim edilib və gurultulu alqışlarla qarşılanıb. Firəngiz Əlizadədən gələcək layihələrin həyata keçirilməsi ilə bağlı birgə əməkdaşlığın davam etdirilməsi xahiş olunub.

Azərbaycan kimi gənc bir ölkə... Bəlkə də bir çox Almaniya vətəndaşı ömründə birçə dəfə də olsun "Azərbaycan" sözünü tələffüz etməyib. Amma balaca bir ölkənin vətəndaşı öz musiqisi ilə Almaniyanın, Avropanın və dünyanın bir çox adlı-sanlı konsert salonlarında minlərlə musiqi həvəskarının ürəyini fəth edib.

Bu səbəbdən "Kronos" Kvartetinin Firəngiz xanımın yaradıcılığına müraciət etməsi heç də təsadüfi deyil.

Bu arada xüsusi qeyd etmək istərdim ki, Azərbaycan musiqi tarixində Firəngiz Əlizadə yeganə bəstəkarıdır ki, "Kronos" Kvarteti onun əsərlərini tez-tez repertuarına daxil edərək, ona yeni-yeni musiqilər bələtləməyi sifariş verir.

Hələ gənc yaşlarından Firəngiz Əlizadə özünü çox istedadlı musiqiçi kimi tanıdı bilib. Ona görə də Qara Qarayevin tələbələrindən söz düşəndə ilk olaraq Firəngiz Əlizadənin adı çəkilir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, sənətsünaslıq doktoru, professor Rəna Məmmədova Firəngiz xanımın ilk böyük əsəri olan "Sonata"-sının premyerasını belə xatırlayır:

"Yaxşı yadımdadır, Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının böyük zalında Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri ifa olunurdu. Həmin gün Firəngiz Əlizadənin "Sonata"-sı müəllifin ifasında dinləyicilərə təqdim edilirdi. Son akkordlar səslənəndən sonra hamı üçün gözlənilməz bir hadisə baş verdi; dahi bəstəkarımız Qara Qarayev birdən sürətli addımlarla səhnəyə qalxıb ucadan dedi: "Baxın, budur əsl müasir musiqi". Sonra isə Firəngizi qucaqlayıb öpdü. Həmin anlarda Qara müəllim uşaq kimi sevinirdi, çünki bir gənc bəstəkar kimi, öz övladı kimi Firəngizin xətrini çox istəyirdi. Zəldə çox dinləyici vardı, hamı bir nəfər kimi gənc bəstəkarı alqışladı".

Ümumiyyətlə, müasir Azərbaycan musiqisinin görkəmli nümayəndəsi olan Firəngiz xanım Əlizadə gözəl bəstəkar, virtuoz pianoçu,

tələbkar dirijor, dərin düşüncəli nəzəriyyəçi, təcrübəli pedaqoq və ictimai xadim kimi nəinki ölkəmizdə, həmçinin ölkəmizin hüdudlarından çox-çox uzaqlarda da böyük şöhrət qazanmış bir sənətkar, Azərbaycan musiqi mədəniyyətini dünya miqyasında layiqincə təmsil edən ən parlaq şəxsiyyətlərdən biridir.

Onun əsərləri dünyanın müxtəlif ölkələrində, ən möhtəşəm konsert salonlarında və teatr səhnələrində səslənərək minlərlə dinləyicinin və tamaşaçının böyük rəğbətini qazanıb, dünya şöhrətli ən nüfuzlu ifaçılardan İvan Monigettinin, David Qerinqasın, Yo Yo Manin, Evelin Qlenninin, Elzabet Mozerin, Alim Qasımovun və məşhur ansamblardan - "Kronos Quartet" (ABŞ), "Die 12 Cellisten der Berliner Philharmoniker" (Almaniya) və digərlərinin repertuarına böyük həvəslə daxil edilib.

Firəngiz Əlizadə əsərləri ölkə hüdudlarından kənarda böyük məmnunluq hissi ilə ifa olunan yeganə bəstəkarıdır ki, qastrol coğrafiyası da çox genişdir.

Bəstəkarın milli-mənəvi və psixoloji-əxlaqi keyfiyyətləri tərənnüm edən "İntizar", "Sənin adın Dənizdir", "Ağ atlı oğlan" operaları, "Boş beşik" və "Stadt-Graniza" baletləri, "Habilsa-yağı", "Oazis", "Dəvış", "Abşeron" - müxtəlif ifaçılıq tərkibi üçün instrumental kompozisiyaları, "Silk road" konserti, violonçel və orkestr üçün konsert "Mərsiyə", böyük simfonik orkestr üçün "İlthaf" və s. bu kimi əsərləri bu gün də dünyanın mötəbər konsert salonlarında məşhur orkestrlərin ifasında böyük müvəffəqiyyətlə səslənir və ən nüfuzlu ifaçıların repertuarını bəzəyir.

"Yaxşı yadımdadır, Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının böyük zalında Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri ifa olunurdu. Həmin gün Firəngiz Əlizadənin "Sonata"-sı müəllifin ifasında dinləyicilərə təqdim edilirdi. Son akkordlar səslənəndən sonra hamı üçün gözlənilməz bir hadisə baş verdi; dahi bəstəkarımız Qara Qarayev birdən sürətli addımlarla səhnəyə qalxıb ucadan dedi: "Baxın, budur əsl müasir musiqi".

Bu səbəbdəndir ki, Firəngiz Əlizadəni həmin ölkələrin "composer in residence" (ölkənin rəsmi bəstəkarı) kimi fəxri titulu ilə təltif ediblər. Bu da Firəngiz xanımın beynəlxalq aləmdə böyük nüfuzla malik olmasını bir daha təsdiq edir.

Bu gün haqlı olaraq Firəngiz Əlizadəni "dünyanın ən yaxşı bəstəkarlarından biri" adlandırırlar. Mən isə deyirdim ki, Firəngiz xanım dünyanın sülh bəstəkarıdır. Çünki onun əsərlərinin dili yoxdur. İstər amerikalı, alman, fransız, istər rus, eləcə də türk qardaşlarımız bu bəstəkarı özününkü hesab edir və onun əsərlərinə böyük məmnunluq hissi ilə qulaq asırlar.

1992-ci ildə Firəngiz xanıma Türkiyə dövləti tərəfindən "Boş beşik" baletinin yazılması sifariş olunur. Mersin Opera və Balet Teatrının açılışı münasibəti ilə səhnəyə qoyulan bu əsər böyük uğur qazanır. Baletin premyerasında Türkiyənin dövlət və hökumət nümayəndələri də iştirak edirdilər. Türkiyə hökumətinin xahişi ilə Firəngiz xanım qardaş ölkədə bir neçə il fəaliyyət göstərdi. 1997-ci ildə Mersin Opera və Balet Teatrında və Mersin Konservatoriyasında professor vəzifəsində çalışan Firəngiz xanım 1999-cu ildə Almaniya, Berlin İncəsənət Akademiyasının ("Akademie der Künste") professoru vəzifəsinə dəvət aldı. O, 2007-

ci ilə kimi burada bəstəkar, pianoçu və dirijor kimi fəaliyyət göstərdi. Bu illər ərzində Firəngiz xanım dünyanın müxtəlif ölkələrində möhtəşəm konsertlər verməklə müasir musiqinin ən görkəmli nümayəndələrindən biri kimi adını tarixə yazdırdı. Bu sahədə məhsuldar fəaliyyətinin nəticəsi kimi o, 2007-ci ildə UNESCO-nun "Sülh artisti" fəxri tituluna layiq görüldü. Bu, Azərbaycan üçün musiqi salnaməmizə qızıl hərflərlə yazılacaq bir hadisə idi və Firəngiz xanım da belə bir titula layiq görülmək ilk azərbaycanlı bəstəkar kimi tarixə düşdü.

Firəngiz Əlizadənin Bakıya dönməsi ilə Azərbaycan musiqi həyatında bir canlanma

yarandır. Şübhəsiz, doğma Vətənimdə o, öz potensial imkanlarını daha da həvəslə həyata keçirir.

Firəngiz Əlizadə bu gün də öz yaradıcılığı ilə milli mədəniyyətimizi Azərbaycanın hüdudlarından çox-çox uzaqlarda parlaq şəkildə tanıtmada davam edir. Son illərdə xarici ölkələrin musiqi kollektivlərinin sifarişi ilə yazılmış və ifa olunmuş əsərlərindən violonçel üçün "Oyan!" (Paris, Fransa, 2005), kvintet üçün "Xəzər" (Nyu-York, ABŞ, 2006), fleyta, klarnet, skripka və zərb alətləri üçün "Atəş" (Sietl, ABŞ, 2006), "Optical Identity" baleti (Singapur, 2007), Misteriya "Al Kamandcaty" (Roma, İtaliya, 2007), skripka üçün "Dastan" (Ausburq, Almaniya, 2007), fortepiano üçün "İmpuls" (ABŞ, 2012), fortepiano üçün "Landscape" (Fransa, 2012) və s. qeyd etmək olar.

F.Əlizadənin yaradıcılığı barədə danışarkən, onun daha bir uğurunu da xatırlamaq yerinə düşər. Bu, ötən il məşhur amerikalı skripkaçı, meqa-star Hillari Hanın Firəngiz Əlizadənin əsəri də daxil olan "Deutsche Grammophon" albomunun 2014-ci ildə "İlin ən yaxşı kamera musiqisi" nominasiyasında "Grammy" mükafatına layiq görülməsidir. Azərbaycan bəstəkarlığı məktəbi tarixində Firəngiz Əlizadə bu mükafatı alan ilk bəstəkarıdır və təbii ki, bu mükafat bütövlükdə Azərbaycan musiqisinin uğuru kimi dəyərləndirilir.

Daima öz əsərlərində ümumbəşəri mövzulara toxunaraq insanların diqqətini global məsələlərə yönəltməyi bacaran bəstəkarımızın yaradıcılığının əsas ana xəttini yenə də canından artıq sevdiyi doğma Azərbaycanın tərənnümü təşkil edir. Buna misal olaraq, onun yaradıcılığının şah əsəri kimi qiymətləndirilən "İntizar" operasını göstərmək olar. Filologiya elmləri doktoru, professor Nərgiz Paşayevanın librettosu əsasında yazılan, yüksək bədii keyfiyyətlərə malik müasir bir əsər olan "İntizar" operasının əsas ideyası Vətən uğrunda mübarizənin və əbədi məhəbbətin inamın təəcəssümüdür. Bu opera Xeyir və Şər qüvvələrin qarşıdurması, haqq-ədalətin qələbə çalması kimi bəşəri mövzuları əks etdirir.

"İntizar" operasının timsalında biz Qarabağ mövzusunun opera sənətində yüksək sənətkarlıqla uğurlu təəcəssümünün, bədii ifadə vasitələrinin, obrazlar sisteminin formalaşmasının şahidi oluruz.

Firəngiz xanımın "İntizar" operasının 2007-ci ildə ilk dəfə Mstislav Rostropoviç adına Beynəlxalq Musiqi Festivalı çərçivəsində tamaşaya qoyulması da təsadüfi deyildi. Çünki bu əsərin ilhamvericisi mərhum Mstislav Rostropoviç Firəngiz xanıma Nərgiz xanıma vətənpərvərlik mövzusunda böyük opera əsəri yazmağı təklif edərək bu əsərə dirijorluq edəcəyini vəd etmişdi.

Firəngiz xanımın fəal musiqi-ictimai fəaliyyəti Azərbaycan dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirilib və o, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi (1990), Xalq artisti (2000), YUNESKO-nun "Sülh artisti" (2007) fəxri adlarına, "Şöhrət" ordeninə (2007) və bir sıra mükafatlara, o cümlədən "Uğur" (2009), "Zirvə" (2011) mükafatlarına layiq görüldü.

Əlbəttə ki, yaradıcılıq sahələri ilə yanaşı, Firəngiz Əlizadənin musiqi-ictimai fəaliyyətinə də ayrıca danışımağa dəyər. Belə ki, o, respublikanın musiqi-ictimai həyatında önəmli rol oynayan görkəmli musiqi xadimidir. 1974-cü ildən SSRİ və Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvü olan Firəngiz Əlizadə 1979-cu ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı İdarə heyətinin katibi, 2007-ci ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri seçilib. 2012-ci ildə İttifaqın üzvləri onu yekdilliklə yəni sənədr seçdilər və bu günə kimi həmin vəzifədə fəaliyyətini uğurla davam etdirir. Bəstəkarlar İttifaqının İdarə heyətinin sədri Firəngiz Əlizadə təşkilatın işinin daha səmərəli qurulmasına böyük əmək sərf edir. Bu gün musiqiçilərimizin ən nüfuzlu təşkilatı olan, möhkəm ənənələrə və zəngin tarixə malik Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı respublikanın musiqi həyatında öndə gedir, yüksək bədii səviyyənin saxlanması istiqamətində öz sözünü deyir.

Azərbaycanda keçirilən bir çox musiqi tədbirləri də Firəngiz Əlizadənin adı ilə bağlıdır. Məsələn, ölkəmizin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO-nun və İSESCO-nun sülh məramlı səfəri Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə keçirilən "Muğam Aləmi" Beynəlxalq Muğam Festivallarında bədii rəhbər kimi konsert proqramlarının, elmi simpoziumların təşkilində və nəşrlərin hazırlanmasında Firəngiz xanımın böyük əməyi vardır.

Eyni zamanda, "İpək yolu" Beynəlxalq Musiqi Festivalını da xüsusi qeyd etmək istərdim.

Heyatı boyu yaradıcılıq axtarışında olan Firəngiz xanım bu gün də ənənəsinə sadıq qalmaqdadır. O, Azərbaycanı, doğma Vətəninin böyük məhəbbətlə sevir və ona vicdanla xidmət edir. İnandırıcı ki, onun əsərlərinin sədası dünyanın dörd bir tərəfində yerləşən ən məşhur salonlardan gələcək.

İltifat HACIXANOĞLU

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kültüri İnformasiya Vəsaitlərinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyəsi əsasında hazırlanıb.